

BLEDSKI METODOLOŠKI SUSRET '88

BENJAMIN ČULIG

Filozofski fakultet, Zagreb

Bledski metodološki susreti predstavljaju tradicionalno okupljanje metodologa i statističara koje već treću godinu organizira JUS-ova Sekcija za metodologiju i statistiku. Susreti se održavaju već treću godinu na Bledu i imaju formu simpozija na kojem se raspravlja o temama vezanim za područje sociologije i srodnih znanosti. Teme obuhvaćaju opću metodologiju, zatim metode koje se upotrebljavaju u sociološkim i srodnim istraživanjima, te napokon primjenu metoda u istraživanju konkretnih socioloških problema.

Za razliku od prošlih simpozija, ove godine program rada obuhvatio je i kratak ali dobro organiziran seminar pod nazivom »Uvod u analizu nominalnih varijabli«, te okrugli stol s temom »Metodološki problemi izučavanja globalnog društva«.

Cijeli program održao se od 12. do 17. rujna 1988. godine, a sam seminar od 12. do 14. rujna.

Kažimo najprije nešto o seminaru. Tema »Uvod u analizu nominalnih varijabli« održana je kao popratni seminar uz publikaciju istog naslova koja je izišla u organizaciji Sekcije za metodologiju i statistiku JUS-a kao druga publikacija u ediciji »Metodološki sveski«. Prve metodološke sveske sadržavale su u vidu zbornika referate održane na prošlogodišnjim Metodološkim susretima. Publikacija »Uvod u analizu nominalnih varijabli« predstavlja suvremeni udžbenik (jedini kod nas ovakve vrste!) koji obrađuje jedan od najtežih problema u metodologiji društvenih istraživanja — tretman nominalnih

varijabli, koje su prezentne u gotovo svakom sociološkom istraživanju, ali koje se, na žalost, vrlo često pogrešno upotrebljavaju i još lošije interpretiraju. Ovaj problem potječe iz slabog poznavanja čak i klasične statistike od strane istraživača, pa odatle i njihovo uvjerenje da je problem analize i interpretacije rezultata dobivenih na nominalnim varijablama trivijalan. Oni istraživači koji nisu familijarni s upotrebom ozbiljnih statističkih procedura upravo su zato skloni univarijantnim analizama u vidu postotaka, odnosno bivarijantnim analizama u vidu interpretiranja značajnosti hi-kvadrata kao krajnjih dometa interpretacije rezultata, koji su dobiveni operacionalizacijom često vrlo sofisticiranih teorijskih koncepta i modela.

Da je tome tako, pokazano je na Seminaru u nizu konkretnih primjera iz postojećih istraživanja. Seminar je vrlo superiorno vodio prof. dr. Konstantin Momirović, koji je ujedno i autor navedene publikacije »Uvod u analizu nominalnih varijabli«. Seminar je po strukturi odgovarao sadržaju publikacije a obrađivao je slijedeće teme: skale mjerenja, deskriptivna analiza nominalnih varijabli, analiza kontingencijskih tabela, lokalne mjere asocijacije za slučaj binarnih varijabli, mjere asocijacije u različitim metrikama (hi-kvadrat metrici, zatim na osnovi redukcije pogreške prognoze, te također i entropijske mjere asocijacije). Multivarijantna analiza nominalnih varijabli eksplicirana je preko najrazličitijih modela koji su izvedeni iz generalnog slučaja kanoničke dekompozicije kontingencijskih tabela, gdje su posebno obrađeni slučajevi komponentne, faktor-ske, kanoničke, diskriminativne, regresijske, taksonomske, i, napokon, log-linearne analize nominalnih vari-

jabli. Seminar je, ukratko, dao i pregled adekvatnih softverskih programskih proizvoda, koji se mogu koristiti za navedene tipove analize. Seminaru je prisustvovalo oko 40 polaznika najrazličitijih struka (sociolozi, statističari, matematičari, informatičari i istraživači iz različitih društvenih znanosti). Seminar je podrazumijevao, naročito u nekim dijelovima, solidno poznavanje teorijske statistike i linearne algebre, što je nekim učesnicima zadavalo poteškoće. No, uz to valja napomenuti da se ne radi o neprimjerenom nivou izlaganja programa Seminara, nego prije o odista neadekvatnom metodološkom obrazovanju na studijima društvenih znanosti kod nas, a naročito u okvirima studija sociologije. Seminar je pokazao nužnost promjene koncepta metodološkog obrazovanja, koje je fundirano oko pitanja treba li ili ne treba istraživati, a ne **kako** istraživati i kako interpretirati dobivene podatke.

Simpozij koji se održao od 15.—17. rujna bio je podijeljen u tri sadržajne razdvojive cjeline: opća metodologija, metode za sociološko istraživanje i primjeri metodoloških pristupa u sociologiji. Ukupno je bilo 20 prijavljenih referata od kojih je većina bila na visokoj znanstvenoj i stručnoj razini. Primjećuje se da su referati na Bledskim susretima iz godine u godinu sve bolji i bolji kako u izboru tema, tako i u ozbiljnosti pristupa.

Na sekciji opće metodologije bilo je šest referata koji su uglavnom bili skoncentrirani oko dva osnovna problema: odnos teorije i empirije, te problema operacionalizacije i mjerenja. Referenti su bili S. Splichal, F. Mali, N. Popović i S. Mežnarić.

U diskusijama je prevladavalo mišljenje da je potrebna discipliniranja korespondencija između teorij-

skih koncepata i instrumenata, te da operacionalizacija nije stihijsko nabranje sivih indikatora kojih se sjetimo, nego podrazumijeva i neku empirijsku pilotažu.

Na sekciji metoda za sociološko istraživanje bilo je najviše referata, najrazličitijeg sadržaja. Navedimo neke teme. A. Ferligoj i S. Bogosavljević bavili su se problemima grafičkog prikazivanja rezultata u eksplorativnoj, odnosno multivarijantnoj analizi.

K. Momirović i M. Matačić bavili su se modelom regresijske analize u standardiziranoj antiimage metriki. Ostali autori (S. Saksida, Ž. Knap, A. Bekeš) su na bazi empirijskih podataka razmatrali mogućnosti nekih novijih metodoloških procedura.

Treća sekcija raspravljala je o primjeni metoda na najrazličitije istraživačke probleme. Tako su se iznosili rezultati iz područja ruralne sociologije (A. Barbič), proizvodnosti rada (G. Ajduković), statusne konzistencije (A. Hošek), analize štampe (D. Košir) itd.

Ovaj dio simpozija završen je s pet izvještaja o različitim metodološkim skupovima kod nas i u svijetu, što je za većinu učesnika predstavljalo jedini skup informacija o zbivanjima u metodologiji danas.

Posljednjeg dana održan je Okrugli stol na kojem su sudjelovali istraživači socijalne strukture iz Zagreba, Beograda i Ljubljane koji su trebali diskutirati o temi »Metodološki problemi izučavanja globalnog društva. Na žalost, diskusije koja bi se skoncentrirala oko **metodoloških** problema bilo koje vrste, a ne samo na zadanu temu nije bilo, tako da ovaj dio simpozija po svom sadržaju i nije spadao u simpozij ovakve vrste, na što su neki diskutanti i ukazali.